

Titel: Tanker og Fornemmelser i Rosenborg Have, Stormens Aften d. 24. Julii, da de smaa Siæle holdte deres Klappe-Jagt. Samt en nye Forordning fra Samvittigheden, til Skræk for de ukydske ægte Mænd og Koner og til Trøst for de fornærmede Ægtefæller.

Citation: "Tanker og Fornemmelser i Rosenborg Have, Stormens Aften d. 24. Julii, da de smaa Siæle holdte deres Klappe-Jagt. Samt en nye Forordning fra Samvittigheden, til Skræk for de ukydske ægte Mænd og Koner og til Trøst for de fornærmede Ægtefæller.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 14*, Borups Enke, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_014-shoot-workid1_014_030.pdf (tilgået 17. maj 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 14

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Tanker og Fornemmelser i Rosenborg Have, Stormens Aften den 24 Julii, da de smaa Siæle holdte deres Klappe-Jagt. Samt en nye Forordning fra Samvittigheden, til Skræk

for de ukydske ægte Mænd og Koner

og

til Trøst

for de fornærmede Ægtefæller.

Kiøbenhavn, 1771.

Trykt og findes til Kiøbs hos T. Borups Enke, boende i store Helliggeist-Strædet.

2

3

Tanker.

Det Fornemme vil nu ganske og alde, les spille Mester iblant os. Det er saa gemeent, siger man, at bruge det Ansigt man fik af Naturen; med dette er er græmt Fruentimmer forlegen og ilde daran; men Kunsten, der veed, at stoppe alle vore trængende Huller, og afhielp vore kiendeligste Mangler, øder paa os sin heele Forbarmelse, og giver ofte et gemeent og uapetilig Ansigt et tvivlsom Udseende, naar man arresterer det med en Maske.

4

Ubarmhjertige Skiebne! sukker de fleste, hvor blev den forventede Maskerade af i Kongens Have? Er det vel tilladt at spille en Nation, der veed at leve, slige Puds, og burde Skiebnen ikke skamme sig ved, at spille Giæk med den danske Nation?

Allerkiereste Venner af det Raslende! tillad mig et Øyeblik, at tage den formeente egensindige Skiebnes Partie, der saa ofte, siger de, skiller dem ved de uskyldigste Løyer. Skiebnen beder dem ydmygst om Forladelse, hvis dette vil blive en Fyldestgjørelse tilstrækkelig nok, og kiøle en Deel af deres formente retmæssige Vrede, men den tvivler paa, at dette vil tilfulde tilfredsstillende dem; og siden de har en uindskrænket Magt, de kan jo gjøre hvad de vil? Saa er Skiebnen villig at taale Virkningen af deres grumme Vrede; de behage, at straffe den efter eget Behag, men de see sig nøye for, (dette er kuns et ydmygt Raad) at den ikke undløber dem, sniger sig fra deres Forfølgelser, og bliver vreed, naar det falder den til. —

5

Men hvorfor saa vrede, saa bittre? De fik jo et Fyrværk i Stæden for Maskerade? Kunde de vel ønske sig noget fornøyeligere? — Og jeg forsikrer dem paa den christelige Smags Vegne, ar det lader meget mistænkeligt, at bære Maske. Jeg maa for min Part sige, at naar jeg gaaer paa Gaden, veed jeg ofte ikke andet, end at jeg er midt i den kiere Ovidii Forvandlings Land. Snart møder jeg en forgyldt Ræv; hans Udseende lover intet godt; han seer stærk ud til at bedrage, og nu har vi opnaaet den Tid, at Hoved-Staden

trænger ikke længer til Jøder, for at øve denne Kunst; man undseer sig nu ikke længer ved, at bedrage hinanden indbyrdes. Snart møder jeg en Tiger, han tørster efter Rov, enten det nu bliver den fattige Enke, eller den forladte Faderløse veed jeg ikke; snart møder jeg en Crokedil; dette Dyr gaaer jeg af Veyen for; det er et farligt Dyr; jeg løber om i en anden Gade, Men da Forvandlingen er saa rig og frugtbar, treffer jeg ofte noget værre der, hvor jeg ventet noget bedre, og jeg beslutter tilsidst,

6

at holde mig inde, det meste mueligt, af Frygt for disse fæle og graadige Danske Dyr, der desværre har ingen Laas for Munden. Jeg læser allerede af Deres Ansigter, mine Læsere, at Denne Tone gefalder dem; men min Egenskab er ikke spasende, naar jeg skriver; de tillade mig derfor, at bruge endnu i Dag min gamle Alvorlighed.

Om Nysgierrighed skal tage Skylden paa sig eller Letsindighed, hvorfor man saae saa stor en Folkemængde i Rosenborg-Have ved Fyrværkets Forestilling, veed jeg ikke; men jeg tvivler ingenlunde paa, at jo begge har dreven den største Deel derind. Det frække Sælskab, der ret havde kastet al Skam og Undseelse af sig, lod deres ækle Lyster stige meget Høyere, end den Haandfuld Krud man forærte Luften. I Førstningen førte disse smaa Siæle noget alvorligt med sig ind i Haven, men neppe havde man hørt det første elendige Kanon-Smek, førend man saae De fleste saa urolige, som om de havde haft Livet fuld af levende Qvægsølv.

7

De anstændige Tilskuere vare heel fortrødne over, at de havde vovet sig ind blant denne stormende Sverm; men da den første Raket sprang ud af sin svovlede og mørke Vugge, begyndte sit skinnende Liv i en lige ordentlig Vandring, og endelig saae dette sit exemplarisk Liv saa snart, at ende sig, for at begraves i Luften iblant sine efterfølgende hidsige Brødre, frygtede jeg for disse vilde Siæles Forstand; den lod til, hvert Øyeblik at vilde tage Afskeed fra disse elendige Stakler, der vare saa inderlige Glæde, over at see denne Ild, og høre denne Allarm, at man maatte tænke, at de plat vilde døe af Glæde, om de oplevede den Dag, at see Kiøbenhavn fortæres ved Ildebrand, eller Staden i Opløb og Uroelighed. Besynderlige Systeme! hvor kan du faae Rum i disse smaa Hiernedes snevre Tænkekabinet? Og gjør du mange Sving og Vendinger, vil der snart gaae Ild i disse varme Fantasters Hierne-Magasin, og afsvie de faae Qvintin Vid, de kan have borget af en eller anden Skielm.

8

Og ynkelige Vilde! jeg saae eders raadne og ormstukne Ære, at afbrænde, vederstyggelige Raketter! udskeyende Svermere; de fæle og mørke Dunster af eders gloende og optændte Lyster ilede did til det evige Mørke, at mælde eders Færdighed i at synde og eders Med-Søstres fordømmelige Villighed til at falde. Jeg er det kreppeerre Kruds skarpe Balsom forbunden, at det fordrev de stinkende Dampe, der oprørtes af eders forgiftige og krogede Lasters Hul-Veye. Jeg tabte af Sigte baade den kunstige Maade at forvirre Folk paa, og eders vinkende Øyne og farlige Slange-Bugter, I Uskyldighedens farlige Sirener! en Betragtning over eders forvovne Skridt, da I afbrændte eders Æres og Blufærdigheds Fyrværk, forjog mig ind i den eenligste og roligste Busk i Haven, for at nære min af Sværmen halv besvimmede Aand og Tavshed, at samle de Tanker, jeg bestemte, offentlig at sende eder.

Og min Aand, der meer og niece nedsænket sig i de opbyggelige Tankers bløde Skiød,

9

opvaagnede med et, ved en skrækfuld Erindring fra de hellige Bøger om den sidste Dags brændende og buldrende Endeligt. Og Hvorfor skulde jeg undsee mig veed, at gjøre de Tanker offentlige, der burde indfinde sig i det menneskelige Hierte ved alle Leyligheder, hvor Naturen eller Kunsten husker os paa denne forskrænkende og høytidelige Dag?

Fornemmelser.

Hine blinkende Raketter, der med en vild Fart igiennemiler den føyelige Luft, er kun svage Udkast og Forestillinger paa de buldrende og fæle Flammer, der efter de evige uforanderlige Love skal opbrænde alt hvad jeg seer og hører, lugter, smager og føler, og jeg tænker: forskrækkelige Dag! du skal dog treffe ind engang til Skræk for nogle, til til Trøst for andre, og alle Jordens Slægter skal være dine Tilskuere.

Igiennem dette svage Billede, hvor Ild og Kunst opammer i mit Bryst en forstilt

10

Skræk, blandet med en forvirret og temmelig ufornuftig Glæde, skimter jeg den vigtige Scene, der skal forestilles, førend jeg skal gaae over til min evige fastsatte Bestæmmelse, ond eller god; — men forunderlige Fornemmelse, hvorfor bliver min Aand en Samleplads af saa mange uvandte Afvexlinger? Hvorfor støder en

majestætisk Glæde og Skræk sammen, naar den er tilstæde ved ve indløbende Foretagende, der kommer den gudommelige Aands rige og rørende Tegninger nær i de hellige Bøger om de forunderlige Forandringer, der skal gaae for sig paa den allervigtigste Dag, da Tid og Evighed, disse to store Rivaler skal møde hinanden?

Er det allene den uformodentlig — indfaldende Nyhed, der standser min Aand i sin gamle gang? Er det dette fremmede Rørende, der gjør den virksom og følede paa saa ubevandt en Maade? Eller er det en Opmærksomhed, hvis Væsen og Fødsel, jeg allene skal hente fra blinde og tilfældige Aarsager? — Ney jeg skimter noget høyere, noget ædlere igiennem de Fornemmelser, der

11

avles i min Aand ved alle nye indfaldende Scener paa Livets sørgelige Skueplads.

Den Udødelighed min Siæl er kaldet til, mælder sig halv udviklet for mig ved disse Gienstande, og igiennem Uvidenheds og Vildfarelsens tykke Skyer staver min Aand sig frem til denne trøstende og skrænkende Sandhed:

Vi skal alle en Dag aabenbares for Guds Domstol.

Her er intet, som kan standse eller hindre min Aand i denne sin hellige Fart; den gjør en hastig og lykkelig Blik ind i de evige Mueligheder, og seer Sandhed ved Sandhed, Retfærdighed ved Retfærdighed; den læser, som igiennem en Taage med en ærbødig Skræk, at der er en Dag, da Jorderig skal dømmes. Og en Betragtning af dette Slags fører vores Aand ind i den allernødvendigste Erindring, i Erindringen af vore Pligter, men saadanne Pligter, hvis Opfyldelse fører vor bange Aand noget nærmere til Maalet af dens evige Bestemmelse; - og disse Betragtninger undseer jeg mig ikke ved at anføre paa dette Stæd.

12

Betragtninger.

Vigtige Timer! værdige Fostere! avlede i det almægtige Bliv, som kaldte Verdner ud af et Mørk Intet! I flyder ud i Tidens Ocean! I taber eder i Evighedens bundløse Svælg! - gid eders Flugt (vigtig ved sin Hastighed) ikke iile did at forklage os! gid eders Øyeblikke ikke flagre frem, for paa hin Side af Tiden, at paalægge os Centner-Bebreydelser! - I bleve til, paa det at vi i eders nyttige Sælskab skulde bruge Renterne af den Kapital, som efter eders vigtige Død, først vil blive os bekiendt og betroet.

Salige Kapital! du er den, som vil vise os, hvad det kostede den Korsfæstede, at bestemme sine Forløste en Arv, fuld af Saligheder. - Men ømme Smerter betager min Muse, men de gladeste Forestillinger dukker ned bag Angsters Flor.

Timer! o! Skrække-Billeder for den vilde, den frække Syndere! o! grusomme Scener! har du, min Muse, Kraft nok til at vise Verden, den drømmende Verden de skrækkende Tegninger, Sporet af hine forlorne Timer? Flygtige Tilskuere paa Tidens store Skueplads! træder hid! (bedre her, end i Evigheden) laaner eders Agtsomhed, den gyse af Skræk eller ey! til en Betragtning af de vigtigste, en Betragtning aldrig fortrudt i Tiden, altid belønnet i Evigheden.

13

Livets HErre laante de fornuftige levende Timer, mange Timer, alle Timer til hans Ære,

til sine fornuftige Skabningers vel, timelig? -

ney ikke nok, men evig.

Tilhørere af den veltalende Tid! du hører

daglig det sidste Suk af hver døende Time! -

din Tanke gjøre en Paus ved denne Traner. Musik! du høre! du tænke! hvad høre? - Den overtalende og klynkende Stemme af en Minut,

som græder om din Frelse Hvad tænke? -

At frelse dig; en ilende Længsel, ubekiendt med den Sikres utidige Opsættelser rykke din Deel i Saligheden til sig! - gjøre dig en tidig, en tilig Eyere af Arven tilkiøbt dig ved den hellige Forløasers blodsure Møyer.

Men Sikre! til dig skriger hine forlorne Øyeblikke. Kast et hastig, dog agtsom Blik ind over Grændsen af de nærværende (dine) Øyeblikke! - du høre hvad hine forlorne Brødre af disse Timer raaber til dig om! de vinker

af dig og din Frelse! de toner langt borte om din Skiødesløshed, om din Foragt, om din Hovmod, din Indbildning, da de omgikkedes dig. Formastelig bygger du et Kastel af Formodninger, uvisse for den kortsynede Synder, hvis faste Muure skal strække sig ud paa Banen af mange Aarhundrede; men - du Tumlende! dig lærte Sikkerhed, denne blinde Regn mester, at tælle de Aar, som du tænker at fængsle med Dumdristigheds Jern-Lænker, men som dog,

14

før du tænker, glider ind i Evighedens Strømme, og taber sig for dit for sildig oplukte Øye og dine bedragne Forhaabninger, der vipper ved Bredden af dette Nu, for at vinke tilbage de ilende og nu forsvundne Minuter af de forbiegangne Naade-Stunder. Hør! Bedragne! hør til! - Nu slaer Klokken! det er maaskee, hvem veed det? det sidste Slag, du hører i Tiden, det sidste Øyeblik af alle de lykkelige Øyeblikke, der forgieves har prædiket for dig. Hør og skiælv! paa hin Side af Tidens, den af dig forspildte Tids Grændser udruster sig en heel Krigshær af fornærmede Timer og Dage! de vil imodtage dig med en Ivrighed, ukiendelig endnu for dig og dine haabefulde Sandser, men vis nok til din Fordærvelse! - de vil føre dig fangen, slæbe dig frem ud over det svælgende Dyb, hvor Tiden slipper og Evigheden (den for dig angestfulde Evighed) begynder; de vil antvorde dig til den Almægtiges Tienere; - Du skal høre enten du vil eller ey denne Seraphens hule og skingrende Stemme, disse af tilstundende Plager ret sprækkende Ord: Der er ikke meere Tid; og Evighedens Flor vil trækkes til Side, og Scener, zirede med Saligheder for den Benaadede, der tælte Timer og Dage, og Maaneder og Aar til sin salige Fordeel, men Scener, vrimlende af hævnende Plager og ubekiendte Angster vil vise sig for dig; du Sikre! og da; - da vil du krybe bag et

15

Bierg, du! — skiule dig bag en Høy! — ney, der er ikke Høy, der er ikke Bierg, der er ikke Tid mere. De svage og usikre Solegran, evige Klipper for dig, du Lettroende, hvortil du heldte dit Hoved, vil forsvinde under den Almagts Haand, som vil sammenrulle Forkrænkelighederne i et andet Chaos, og vinke Kloderne ud af deres Axler, og da vil alle Verdner ikke være dig et Skiulestæd, indelukt nok, utilgiængelig nok for hans Vredes Flammer, som sidder paa Stolen og Tronen. Evighed, dette saa fremmede Ord for din Aand, du Sikre! dette Ord, som saa ofte ved dit formængede Taffel, opbyggt af Elementernes røvede Vare, formindskede din Graadighed som, i den raslende Tummel af dine nedrige Tilbederes vanhelligede Lovsange kysede din stiaalne Fridomighed, som midt i de roelige Nattetimer, den rette Pinebænk for de Udydige, naar Den kydske Søvn undseer sig ved at laane dem sin Hvile, læne din besudlede Aand og din Lasters Krop, at der var et Helvede til. Dette Ord, overalt besadt med Skrække-Billeder for dig, for dig, du Sikre, vil da vise dig, at Veltalenhed ey havde avlet det, men at ven Algode havde bestemt det, for sine fordømte og usalige Aander og Skabninger.

O! salige Eftertanke, som maatte rive dig ud af Sindslidelsernes Drukkenskab! o!

16

salige Bevægelse, som maatte i Bøyelse nedkaste dig for den hellige Forlørsers Fødder. O! salige Øyeblik, som maatte gøre dig til en frelst og benaadet Synder. O! kunde du, min Muse! ret høytidelig besyngte det Ord: Evighed! kunde du gøre dette fremmede og forglemte Ord ret almindelig, ret kiendelig, ret levende i Hierter, der maatte være villige til at nyde dets salige Bestemmelse og glade Virkninger.

Min Muse! du gøre dit! du besyngte Evighed og Evigheds Fader, du aldrig blive tret og hees af en Sang af saa ædelt, saa salig et Slags! du syngte dig og mig ind i den salige Evighed.

Kan Salighed ey blinde Fornuftig Muldvarp-Art, Hvo vil da Raade finde I Salighedens Part?

Vil Støvet altid staae i Strid Mod Evighed og imod Tid?

Naar vil man engang tænke For Alvor paa sin Tid? Naar vil man sammenlænke Sin Agtsomhed og Flid, For ret at troe, at Evighed At lønne og at straffe veed?

Lad Sikkerhed ey være

Dit Lives Styremand!

Lad Evighed dig lære

Din Fart paa Tidens Strand! Hids Sey!! og seyl saa rigtig frem! Ak Evigheden bliv dit Hiem.